

תינוק שנשבה וספק מתי שבת הנוגע לדף היומי - שיעור 569

I. קו התאריך (International Dateline) לענין שבת ויום כפור - עיין בשו"ת הר צבי (ה - קל"ח) שכתב להתנהג כפי שמוחזק שם במקומות ההם בלי שינוי מאנשי המקום הנמצאים שם מכבר שכן פסק הרדב"ז והראב"ד שכל מי שבא ממרחק צריך לשמור את השבת כאנשי המקום שבא לשם ודלא כהכוזרי וכ"כ השו"ת שבט הלוי (ג - כ"ח ו - ל"ד) וכ"כ השו"ת באר משה (ז - קט"ו) אולם כתב דשבת הראשון טוב שישבות בב' שבתות ולא יעשה שום מלאכה דאורייתא או דרבנן ולענין שאר דברים יתנהג כיום חול ויניח תפילין ויתפלל של חול כהאנשי המקום ועיין עוד בחזו"א (סימן ס"ד קונטרס י"ח שעות)

II. אם יש שבת בחללית עיין בשיעור 457 (IV-V)

III. בענין מי שנוסע לצפונית העולם עיין בשיעור 457 (VI)

IV. תינוק שנשבה אי חשיב שוגג אונס אינו מתכוין או מתעסק

(א) עיין בשבת (ס"ח:) דרב ושמואל סברו שתינוק שנשבה נקרא שוגג וחייב חטאת ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש סברו דאמר מותר אונס הוא ולא שגגה היא (רש"י) ופטור מכלום וקשה אמאי חייב דהא אונס רחמנא פטריה שהוא אינו יודע כלום ועיין ברמב"ם (שגות ה - ו) דהבא על אשתו שלא בשעת וסתה וראתה דם בשעת תשמיש אונס ולא שוגג דשוגג צריך קצת פשיעה בדבר והתם העבירה בא ע"י מצות עונה פטור כשהוא אונס משא"כ כאן בענין תינוק שנשבה כיון דבהחילול שבת לא היה עוסק במצוה ויש אפשריות בעולם לידע מצות שבת ועיין ברמב"ם (שגות ז - ח) וכ"כ התוספות (ד"ה אל תינק) דכל מקום מחייבין ליה באומר מותר חוץ מגלות דהוא פטור וכ"כ התוספות בזבחים (ק"ח:) דאומר מותר אינו אונס גמור וההסבר לזה דודאי אונס רחמנא פטרי ממיתה ומלקות אבל לא מקרבן (שערים מצויינים בהלכה שנת ס"ח:) והרמב"ם (צפרק ז - ו) פסק כרב ושמואל ועיין בערוך השלחן (רמ"ז - י"ט) ועיין ברמ"א (סוף של"ד)

(ב) אין לחשבו לאינו מתכוין דגדרו שהוא מדברים המותרים לעשותן בשבת ובשעת עשייתן אפשר שתעשה בגללן מלאכה ואפשר שלא תעשה ואם לא נתכוין לאותה מלאכה הרי זה מותר (רמב"ם ה - ה) כגון גורר אדם מטה וכסא או מהלך ע"ג עשבים לפיכך אם נעקרו אינו חושש משא"כ תינוק שנשבה הוא עושה מעשה מלאכה אפילו אם כוונתו להיתר וכן פוצע חלזון (שנת ע"ה) דהוי דבר שאינו מתכוין ודבר שאינו מתכוין פלוגתא דר"י ור"ש דלר"ש מותר לכתחלה ולר"י אסור מדרבנן והלכתא כר"ש בשבת

(ג) אין לחשבו למתעסק דנלמד מן הפסוק אשר חטא בה (ויקרא ז - כ"ג) דהיינו שנתכוין להיתר ונמצא שהוא עצמו איסור ופליגי אב"י ורבא (שנת ע"ג:) דלאב"י בעינן דדוקא שיתכוין למלאכה מותרת כגון נתכוין להגביה את התלוש ונמצא שהוא מחובר וחותכו ולרבא אפילו נתכוין לחתוך את התלוש ונמצא שהוא מחובר פטור ועוד יש דין מתעסק מתורת מלאכת מחשבת ודין זה מיוחד לענין שבת ונלמד ממלאכת המשכן (שמות ל"ה - ל"ג) דהיינו שנתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר דלא נעשית מחשבתו ופטור (תוספות ע"ג:) וכן אם נתכוין לזרוק שמונה אמות ונח החפץ בסוף ארבע לדעת רש"י ותוספות (שנת ל"ז:) פטור ולדעת הרמב"ם (י"ג - כ"ח) חייב וסוף דבר הגדר שהוא עוסק בדבר אחד ועושה דבר אחר משא"כ בתינוק שנשבה שהוא עושה מחשבתו ולכן הוא שוגג או אונס

V. האם רוב המחללי שבת בזמנינו דינם כתינוק שנשבה

(א) עיין בבה"ל (שפ"ה ד"ה או לחלל) דאם הוא מוטעה בדבר שחשב שמותר לו לעשות כן מסתברא שאין זה בכלל מומר וכן מוכח מדברי התוספות (ס"ט: ד"ה הניחא) בדברי הר"י

(ש) ואפילו לדעת רש"י ג"כ נראה דמומר דאומר מותר בכלל שוגג הוא ועיין (שפ"ה) בט"ז ובמג"א (סק"ה) דכל שנתגדל ונתחנך עפ"י דרכי אבותיו אין עליו דין מחלל שבת דהוא כתינוק שנשבה לבין הנכרים וכ"כ שו"ת הבנין ציון החדשות (כ"ג) שרוב ישראל מחללי שבת הם ואין דעתם בזה לכפור בעקרי אמונתנו ועוד דכיון דבעו"ה רובם פורצים הגדר קלקלתם תקנתם ופרהסיא שלהם ככצנעה חשיב וכ"כ השו"ת מלמד להועיל (ה - כ"ט) - כ"ט) וכמה חולקים על זה ועיין לקמן ועיין באג"מ (ה - כ"ט - כ"ז) שכתב דאף שאביו חנכו לרשעתו ולכפירתו הוא עכ"פ רואה ויודע משומרי תורה ומוצוות ויודע שאיכא גדולים בחכמה יותר מאביו שלכן נוטה יותר לומר שליכא חיוב למונע מעבירה ומתירין למכור דברים אסורים לבן מומר כשיכול לקנות במקום אחר

(ב) אין מצטרפין למנין המחלל שבת בפרהסיא פמ"ג (נ"ה - סק"ד) וכ"כ המג"א (ק"ט - סק"ה) דמי שהוא רשע בפרהסיא אין מזמנין עליו וכן אינו עולה לדוכן ואינו יורד לפני התיבה בבית הכנסת אם הוא אבל אך בזמן הזה נוהגין להקל בכל אלו משום הטעם הנ"ל שהאנשים מאמעריקא וכ"ש מרוסלאנד אינם נפסלים ע"י חילול שבת שלהם מפני שהם כתינוקות שנשבו

(ג) עיין באג"מ (ה - כ"ג וי - י"ט) דבשעת הדחק יש לצרף מחללי שבתות לעשרה לקדיש וקדושה וראיתו מסנהדרין (ע"ד) דבט' ישראל ונכרי אחד אין מצטרפין משמע לישראל מומר מותר אמנם להתחשב תפלה בציבור וכדומה אין מצטרפין ובדבר עליות לתורה דאלו הכופרין ממש אין לקרא אותם לתורה לעולם אף שכפירתם בא מצד שכן חונכו מאבותיהם הרשעים והם כתינוק שנשבה דעכ"פ כיון שאינם מאמינים הרי שם הקב"ה הוא אצלם כדברים בעלמא אמנם המאמינים בה' אף שהם בעלי עבירה מותר לקוראם (אג"מ ג - י"ז) ועיין בשו"ת רבבות אפרים (ד - קמ"ט) שהתיר ליהודי שאינו שומר מצות לעבור לפני התיבה באשרי ובא לציון ואף לענות אחריו אמן משום איבה (בשם ר"מ פיינשטיין) ובמקום צורך גדול יש לכבדו בפתירת הארון (אג"מ ז - י"ב)

(ד) לענין בישול עכו"ם י"א דמותר דדינו כישראל גמור דלפי הטעם דאיסור בישולי עכו"ם משום חתנות מותר לישא את בתו ויש אוסרים דלפי הטעם שמא יאכלנו מאכלים אסורים ועיין בכף החיים (י"ד ק"ג - סק"ה) דכיון דמידי דרבנן הוא נראה דבדיעבד אין לאסור ועוד יש סניף של ת"ש

(ה) לענין צדקה אין מחויב ליתן למומר מחלל שבת (פמ"ג א"א חו"ס קס"ט - סק"ה) ובמקום איבה יש להקל וכ"ש לת"ש

(ו) לענין מילא אות בסיום כתיבת ספר תורה ע"י מחלל שבת בפרהסיא יש מקילים דאפשר שהממלא אין עוד דינו ככותב ואפשר שעשה תשובה קודם כתיבתו ויש אוסרים (שו"ת מנחת אלעזר ז - כ"ד) ולת"ש יש עוד סניף להקל ואולי דינו כמומר לתיאבון דבדיעבד אם כתב ספר תורה גמורה כשרה

(ז) לענין שאוסרים יין במגעם עיין בחידושי הר"ן (חולין ד:) דכיון דהוי כגוי גמור אסור אע"פ שאין בכנותיו איסור חתנות מן התורה (כ"כ השו"ת חת"ס יו"ד ק"כ) ועיין בספר בין ישראל לנכרי (דף ע"ה) והיום רוב היינות מבושלים הם לדעת האג"מ כיון שהגיע לחום של pasteurization

(ח) לענין הזמנת אנשים שיבואו לביתך בשבת כשיודעין שיבואו בקאר עיין באג"מ (ה - ס"ה - ט"ו) שהוא גרוע מאיסור לפני עור שהרי הוא עוד באיסור מסית אך שאין עונשין בדיני אדם רק על מסית לע"ז אבל בדיני שמים יענש וזה שאומרים בשם רב ש.ז. אויערבך שיש להתיר אינו אמת כך שמעתי מדיין שמואל פערסט מעיר Chicago שכך שמע מפיו של רב ש.ז. אויערבך וגם אמר לי אין חילוק בין שבת ליו"ט דאסור משום זילזול וחילול השם וכך שמע מפייהם של רב יוסף שלום אלישיב ורב ישראל יעקב פישאר